

SANGUINYOL

Cornus sanguinea L.

[1753, Sp. Pl. : 117] $2n = 22$

Cornus sanguinea. Làmina: CARL AXEL MAGNUS
LINDMAN

Foto: JULIEN BARATAUD

Cornus sanguinea. Foto: NaturaLocal

NOMS POPULARS

- Alemanys:** Roter hartriegel/Hartriegel/Blutroter hartriegel / Hornstrauch / Hundsbeere / Roter hornstrauch / Rotes beinholz
- Anglès:** Common dogwood/Blood-twíg cornel / Blood-twíg dogwood / Dogwood / Redbranched dogwood / Swamp dogwood
- Àrab:** قرانيا دموية
- Armeni:** Շապկի արևակարմիր
- Basc/Euskera:** Judas-egurr, zuandurra, zuhandorra, zimaldor, belzurda
- Castellà:** Sanguino/Cornejo / Cornejo sanguinuelo / Cornizo/ Albellanino, barbaija, cerezo de monte, cerezo falso, cerezo salvaje, cerezo silvestre, cornahuelo, cornejo, cornejo común, cornejo encarnado, cornejo hembra, cornejo rojo, cornejo silvestre, cornizo, corno durillo, corno hembra, corno salvaje, cuerno, durillo, durillo encarnado, escuernacabra, malmadurillo basto, matacán, palo hierro, pata de perdiz, árbol de las cuatro caras, árbol frío, sanapudio, sangüeña, sangüeño, sangueña, sangueño, sanguillo, sanguina, sanguino, sanguinu, sanguino, sanguinuela, sanguinuelo, sanguño, vara sangrienta, virga sanguinea, zangüeño. Altoaragonés: cornera de lobo, pichasangre, pichasán, sangonillo, sangriñera, sanguinero, sanguil, sanguinera, sanguinillo, sanguino, sanguino, sanguín, sangunillo
- Català:** Sanguinyol/Corneller / Pelabou / Sangrinyol/ Corner/ Sangonell/ Cirerer salvatge/
- Danès:** Blodrød kornel / Rød kornel
- Eslovè:** Rdeči dren/Dren rdeči
- Estonià:** Verev kontpuu/Kukepuu / Kukerkusk / Kukerpuu / Luupuu
- Finlandès:** Mustamarjakanukka/Mustamarjainen pensaskannukka / Punainen pensaskannukka

Francès:	Cornouiller sanguin/Bois de puine / Bois puant / Bois punais / Bois rouge/ Bois sanguin / Cornouiller femelle / Cornouiller rouge / Olivier de Normandie / Puègne blanche / Sanguin / Sanguine
Gaèlic:	Conbhaiscne
Gal·lès:	Cwyrosyn/Cwyros / Cwyrwialen
Holandès:	Rode kornoelje
Hongarès:	Veresgyűrű som
Islandès:	Dreyrahyrnir
Italià:	Sanguinella/Corniolo sanguinello/Corniello sanguinello / Corniolo delle siepi
Japonès:	せいようみずき
Noruec:	Villkornell
Persa/Farsi:	ال قرمز
Polonès:	Dereń świdwa/Deren swidwa
Portuguès:	Sanguinho-legítimo
Serbi:	Свиба/Пасдрен/Sviba/Pasdren
Suec:	Hårdved / Kornell / Skogskornell
Turc:	Dişi kızılçık
Тхес:	Svida krvavá
Ucraïnès:	Дерен-свидина
Xinès:	欧洲红瑞木

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

La família de les *Cornaceae* Dumortier es distingeix per les flors dialipètales, inferovàriques, isostèmones; per no ser plantes bulboses i tenir els fruits en drupa. El sanguinyol és un arbust caducifoli de 1 a 3 m, amb branques joves rogenques i fulles a la tardor molt vermelles. Les fulles, de 4-8 × 2-4 cm, són ovals, breument acuminades curtament peciolades, amb el peciol de 3-10 mm, acanalat. Són oposades, poc dures, més clares per sota i pubèrules al revers. Amb els 2-4 nervis secundaris arquejats, molt prominents per revers, i marge del limbe enter. Cara adaxial o dors de les fulles amb tricomes naviculars adpresos, rectes, m de 0.2-0.3 mm, orientats en el mateix sentit del nervi principal. Cara abaxial o revers de les fulles amb tricomes simples no adpresos, més o menys encrespats, de 0.4-0.9 mm, i també amb algun tricoma navicular sobre els nervis. Flors de 5-10 mm, blanques, agrupades en corimbos de 5 cm de diàmetre, ramificats llargament pedunculats, terminals. Pedicels de 2-7 mm. Calze amb el tub de 1.2-2 mm, acampanat, cobert de tricomes naviculars adpresos de 0.2-0.3 mm; a vegades com de cera, amb dents de 0.2-0.7 mm. Pètals 4, de 3.5-5.5 mm, oblongo-lanceolats, subaguts, cucul·lats, pubèruls per al cara externa, d'un blanc cremós, divaricats. Estams amb anteres de 1.5-2 mm. Floreix un cop ben desenvolupades les fulles. Drupa menuda (5-8 mm), globulosa, coronada per les restes del calze, negra a la maduresa, amargant, amb una sola llavor de 3 mm.

Segurament l'exemplar més gran del món sigui el del jardí botànic de Bonn (Alemanya) pels seus 0.5 m de volt de canó, 7.2 m d'alçària i 70 anys d'edat.

- CULTIVARS: Midwinter Fire; Winter Flame, Compressa.
- MALURES: *Phytoplasma*, *Pseudomonas syringae*

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Es troba sovint as les bardisses, boscos de ribera, rouredes i pinedes de pi roig. És centreeuropeu i submediterrani. Preferix racons humits o amb sòl profund i no massa exposats al sol. És de terra baixa i muntanya mitjana, fins 1200 m snm, preferentment sobre sòls calcaris. A la península hispànica escasseja a la meitat Sud i abunda a la zona

de més el Nord (Pirineus i Serralada Cantàbrica). A Catalunya escasseja a les planes de Lleida i de les Terres de l'Ebre i abunda més a la Serra Transversal i Serralada Prelitoral a la zona central.

Poden acompanyar-lo: *Clematis vitalba*, *Crataegus monogyna*, *Prunus spinosa*, *Rubus ulmifolius*.

Cornus sanguinea al món, segons GIOVANNI CAUDULLO

HISTÒRIA I ESOTERISME

Per als búlgars el sanguinyol és símbol de salut i longevitat i per això per Nadal posen uns bocins de branca de sanguinyol a la *banitsa* (una mena d'enciamada). Segons la mitologia clàssica el sanguinyol en realitat és Polidor, fill del rei de Troia, Príam. El rei prometé un sac ple d'or a qui protegís el seu fill en el seu viatge a la Tràcia. Però arribat allí, el rei de la Tràcia, Polimestor, robà el sac d'or i matà Polidor. Quan Enea cercava Polidor i no el trobava va trencar una branca de sanguinyol i va veure que sagnava. Una veu l'advertí que no ho fes, que el sanguinyol en realitat era el seu estimat Polidor. Per altra banda, Ròmul va llençar una javelina feta de sanguinyol i allí on va caure va posar la primera pedra de la ciutat eterna. I el cavall de Troia era fet de sanguinyols tallats del bosc de Karneios al mont Ida a l'illa de Creta. Com que el bosc estava consagrat a Apol·lo el déu es va enrabiar molt, i els grecs varen haver d'instituir una celebració de desgreu al temple erigit a l'illa de Santorini. El 20 de febrer o el segon dia del mes «ventöse» era segons el calendari de la Revolució Francesa el dia del sanguinyol o «cornouiller».

VIRGILI (segle I a.C.) a les Geòrgiques escrivia: «I sovint veiem que, sense dany per a ell, les branques d'un arbre es canvien en les d'un altre, que una perera transformada dona pomes degudes a un empelt i que drupes empedreïdes de sanguinyol vermellegen damunt pruneres». DIOSCÒRIDES (segle I) escrivia que la «krania» —no està clar a quina espècie es referia— és un arbre força astringent, comestible, com el nispro. També les fulles i els brots són astringents i poden soldar lesions grans en zones dures, però no són pas adients per a lesions petites en zones toves ja que es ressecarien massa de pressa. El suc que treuen les rames verdes al cremar-les s'aplica a excrescències de la pell.

PROPIETATS I USOS MEDICINALS

• ansietat	• conjuntivitis
• anti-aging FRU	• cosmètic per al cabell FUL
• anticoagulant	• diarrea ESC
• antioxidant	• febrífug REL, ESC, FRU cuits UE (al front)
• antitrombòtic	• ferides FUL FRU
• astringent FUL	

- goll exoftàlmic
- hipertiroïdisme
- mal de coll
- mal d'estómac
- pell envellida FRU
- periodontitis FRU
- protector de fibroblasts i del col·lagen
- ràbia (hidrofòbia)
- resistència múltiple als antibiòtics
- taquicàrdia
- tremolors
- vomitiu FRU

ALTRES USOS

Amb els fruits se'n fa confitura i licor. Dels fruits se n'extreia un 45% oli per a les làmpades o per fer-ne sabó. Durant el Neolític a Eslovènia s'acumulaven fruits a les coves. També amb les branques es feien trampes per a pescar. Les fletxes d'Ötzi eren de sanguinyol.

Amb la fusta, rosada, dura, resistent i lleugera, se'n poden fer bastons, escombres, peces de cistelleria, reixats, mànecs d'eines, mànecs de plomes estilogràfiques, agulles, pinxos, i peces de torneria.

Se'n pot extreure un tint de color blau fosc dels fruits. Dels troncs més gruixuts se'n pot fer un carbonet de molt bona qualitat. Això apart, és molt bo com a llenya per cremar. És bo tenir-lo vora els horts ja que alimenta ocells que de passada menjaran insectes nocius per als cultius. Les flors atrauen a papallones i altres insectes. Les cabres mengen els fruits quan són madurs, però els poden resultar tòxics a la llarga. Les rames posades al paller, a la pallissa o al graner foragiten els ratolins.

POSSIBLE TOXICITAT

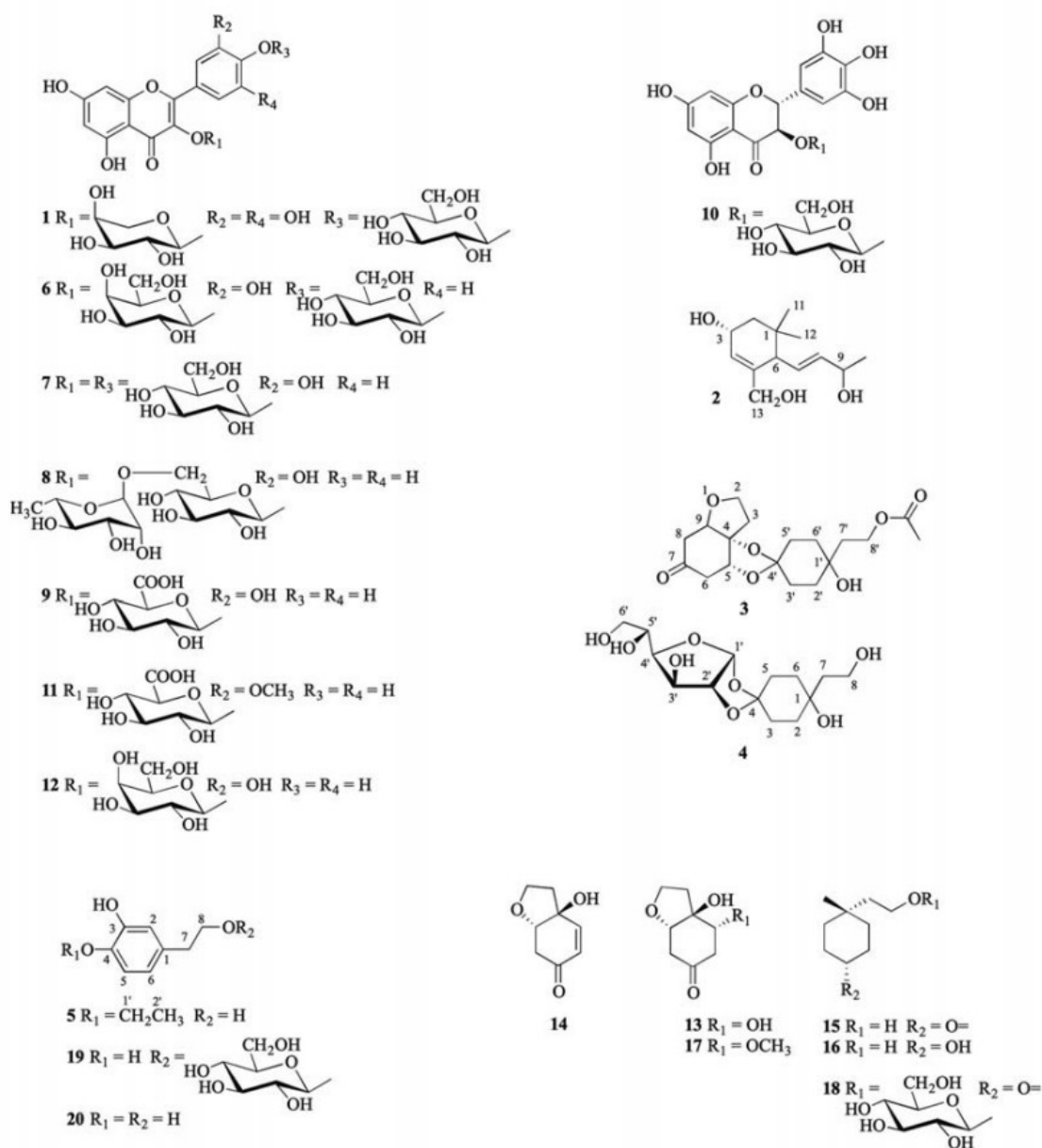
Hom creu que l'animal que ha estat bastonejat amb una rama de sanguinyol pixarà sang o fins i tot la llet eixirà sanguinolenta. El contacte amb la saba pot produir butllofes a la pell i dolor muscular des de la ma que l'ha tocada fins el colze o més amunt.

PRINCIPIS ACTIUS

- 1,2-O-cleroindicina B-alfa-D-glucopiranosid FRU
- 2-ciclo-hexil-etanoid
- 2'-acetil-carvmareïna B FRU
- 3-alfa,9,13-trihidroxi-megastigman-4,7-diè FRU
- 3-hidroxi-4-etoxi-beta-fenetil-alcohol
- 3-metoxi-cleroindicina D
- àcid salicílic ESC
- ampelopsina-3-O-beta-D-glucopiranosid
- antocianines FRU 12 mM
- aucubina FRU FUL
- ciclohexil-etanoides
- cleroindicina
- cleroindicina B
- dimetil-glicina
- fenil-etanoides
- flavonoides 14-118 mg/g
- glucòsids de flavonoides
- halleridona
- hidroxi-tirosol
- hidroxi-tirosol-1-O-beta-D-glucopiranosid
- iso-rengiol
- iso-rhamnetina FRU
- iso-rhamnetina-3-O-beta-D-glucuronopiranosid
- malat càlcic FRU
- megastigmà
- miricetina FRU
- miricetina-3-O-alfa-L-arabinopiranosid-4'-O-beta-D-glucopiranosid FRU
- quercetina-3-O-beta-D-galactopiranosid
- quercetina-3-O-beta-D-galactopiranosid-4'-O-beta-D-glucopiranosid
- quercetina-3-O-beta-D-glucuronopiranosid
- quercetina-3-O-galactòsid
- quercetina-3-O-glucòsid
- quercetina-3-O-glucuronid
- quercetina-3-O-rhamnòsid

- quercetina-3-O-rutinòsid
- quercetina-3,4'-di-O-beta-D-glucopiranòsid
- rengiòsid B

- rutina
- tanins ESC FUL
- vitamina C FRU

Alguns principis actius dels fruits del sanguinyol, segons Iannuzzi et al.

myricetin 3-O- α -L-arabinopyranoside-4'-O- β -Dglucopyranoside (1); 3 α ,9,13-trihydroxy-megastigman-4,7-diene (2); 2'-acetylincarmarein B (3); 1,2-O-cleroindicin B- α -D-glucofuranose (4); 3-hydroxy-4-ethoxy- β -phenetyl alcohol (5); quercetin 3-O- β -D-galactopyranoside 4'-O- β -D-glucopyranoside (6); quercetin 3,4'-di-O- β -D-glucopyranoside (7); rutin (8); quercetin 3-O- β -D-glucuronopyranoside (9); ampelopsin 3-O- β -D-glucopyranoside (10); isorhamnetin 3-O- β -D-glucuronopyranoside (11); quercetin 3-O- β -D-galactopyranoside (12); cleroindicin D (13); halleridone (14); cleroindicin B (15); isorengyol (16); 3-methoxycleroindicin D (17); rengioside B (18); hydroxytyrosol 1-O- β -D-glucopyranoside (19); hydroxytyrosol (20)

MÉS INFORMACIÓ

«*Cornus sanguinea* fruits: a source of antioxidant and antisenescence compounds acting on aged human dermal and gingival fibroblasts». ANNA MARIA IANNUZZI, CHIARA GIACOMELLI, MARINELLA DE LEO, LARA RUSSO, FABIANO CAMANGI, NUNZIATINA DE TOMMASI, ALESSANDRA BRACA, CLAUDIA MARTINI, MARIA LETIZIA TRINCAVELLI. *Planta Medica* 87 (10/11):879-891 (2021).